

pojasnjujoča hkrati lavretanske litanije, in po jeden vzgled, povzet skoro brezizjemno iz življenjepisov svetnikov, kateri so bili prav posebni čistilci Marijini. Ta oddelek se odlikuje po lapidarnem zlogu, kjer ima vsak stavek zase kaj pomena; pozna se mu, da je sad mnogege premišljevanja, in za nas več ali manj novo izločevanje posameznih točk priča, da je to delo učenega jezuita. Drugi del obsega razne molitve, med katerimi bi mašne že smele biti krajše. Zaključen je ta del s tehnično dovršenim prevodom malih dnevnih v čast Materi Božji, katere je prevel naš vrli pesnik g. A. Hribar. Zastran molitev, ki so sploh v bogoslužni rabi, nikakor ni odobravati, da jih ima skoro vsak nov molitvenik kaj izpremenjene; tu omenjamo le molitve po vsaki tihi sveti maši in lavretanskih litanij, kjer se v našem molitveniku čita n. pr. namestu „sv. Mati Božja“ — „sv. božja porodnica“, potem „Mati prečudežna“, „Devica najmodrejša“. V tem delu se pogrša molitev v čast sv. Jožefu, ki se moli pri rožnivenški pobožnosti. Gledé na pesniški proizvod tega dela poudarjamo posebej še, da je kaj lepo in koristno, ko imamo v letošnjih družbenih knjigah pesmi nabožnega obsega od pravih pesnikov. Bil je že skrajni čas za to. Ako je treba svétne pesmi toliko likati in piliti ter skrbeti za blagglasne rime, ali naj mar nabožne pesmi po obliki zastajajo za onimi? In vendar, kako malo imamo od naših najboljših pesnikov nabožnih proizvodov! Po drugi strani je pa ogromno število svetih pesmij v obliki slabo rimana proza od raznih pesnikov, katerih „duh je sicer voljan, meso pa slabo“. V tretjem delu so pesmi brez podpisov v čast Mariji Devici, majevi Kraljici.

Jezik v naši knjigi je dovolj lep, a bil bi še lepši, ko bi ne bilo zlasti v molitvah prvega dela toliko samostavnikov. Tudi ni izdajatelj dosleden v pisavi: Mati Božja in božja porodnica, piše te pridevke sedaj z veliko, sedaj z malo začetnico. Tuja lastna imena naj bi se pisala po izreki, vsaj v oklepu. V knjigi, našemu preprostem ljudstvu namenjeni, naj se nič nerazumnega ne „učini“, niti od „vzornikov“, „koji bi potem manj „dopadli“. Stavke: „Ko nekoliko časa svoje oči proti nebesom obrne“ ni pravilen (str. 41). Odstavek o razodenju sv. Brigitte bi bolje izostal (str. 121). Slika pred naslovno stranjo bi bila lahko lepša. Sicer pa se mora splošno reči, da je letošnja šmarnična knjiga po vsebini in jeziku boljša kakor marsikateri molitvenik prejšnjih let.

Val. Bernik.

Hrvaška književnost.

Predavanja o knjizi staroslovenskoj. Napisao Iv. Radetić sveč. profesor. Senj 1896.

V tej knjigi podaje pisatelj v navadnem preprostem načinu pregled vprašanja o jeziku staro-

slovanskem in nadaljevanju slovstvenega delovanja Cirila in Metoda. Knjiga je razdeljena v šest razdelkov. Govori o Slovanih pred dohodom sv. Cirila in Metoda v Panonijo; o Cirilu in Metodu, o narodu, kateri je govoril jezik najstarejših slovanskih knjig; o pismu Cirilovem; o slovstvenem delovanju sv. bratov na Moravskem, Hrvaškem, v Srbiji in Bulgariji. Pisatelj je v kratkem posnel vse, kar se je pisalo o tem na Hrvaškem in sploh med Slovani; iz tega povzema, kar se mu je zdelo najgotovejše. Zgodovinskim načinom razpravlja vprašanje, kateri Slovani so govorili staro-cerkveni jezik; dovršuje pa razpravo z mnenjem Jagičevim „da su sv. braća mogla sobom donijeti narječje, a to bi bilo m a c e d o n s k o ponješto različno od bugarskoga.“ Panonija nam je izhodišče za stari slovanski jezik, odkoder je prišel kot liturgični jezik med druge Slovane. — Knjiga je pisana za širše občinstvo, torej se priporoča vsakomur, ki ga zanima to vprašanje.

Povjest župa i crkava zagrebačkih. I. Župa sv. Marka. Napisao Janko Barle. (Potiskano iz *Obzora*.) Dionička tiskara v Zagrebu. 1896. 8°. Str. 105.

Ime ga. Janka Barleta ni neznano čitateljem tega cenjenega lista; marljiv sotrudnik mu je bil od njegovega začetka. Pa tudi drugodi na slovenskem slovstvenem polju nahajamo mnogo njegovih spiskov. Sedaj pa je obdaril tudi svojo drugo domovino in njeno glavno mesto s prvim večjim delom veččega svojega peresa. Namenil si je namreč spisati zgodovino zagrebških župnij in tako dopolniti prekrasno delo Tkalčičevo, katero opisuje zgodovino prvostolne cerkve zagrebske. Prvi zvezek je izdal lani, in v njem popisuje zgodovino prve in največje župnije ne samo v mestu, ampak tudi v celi zagrebški nadškofiji, — župnije sv. Marka. Natančno iz virov je popisal v prvem delu zgodovino same stavbe župnijske cerkve, oltarjev, orgel, propovednice, krstilnice, izpovednic, zakristije, zvonov, zvonika, kapelic, potem vrsto župnikov, kapelanov (žal, da kapelane našteva samo do leta 1800), orglavcev in pevcev, a nazadnje raznoterne cehe in bratovščine. V drugem delu opisuje vse podružnice, od katerih jih je nekoliko že porušeni in povsem pozabljeni. Pisatelj je lepo dovršil svojo nalogo in nam v skupini podal, kar je po raznoternih arhivih in knjižnicah raztreseno, lep donesek k cerkveni zgodovini na Hrvaškem, posebno pak v njenem glavnem mestu Zagrebu. Upamo, da tudi nadaljni zvezki ne bodo zaostajali za tem in da kmalu ugledajo beli dan.

Družba sv. Jeronima je izdala za l. 1896. te-le knjige:

1. *Danica. Koledar i ljetopis društva Sveto-geronimskoga.*

2. *Život Gospodina našega Isusa Krista, kako ga četiri evangjelista opisuju. Od Georgia*

Hesera. Preveo iz latinskoga jezika a djelom popravio i popunio Dr. Josip Štadler, metropolit i nadbiskup vrhbosanski. Knjiga II.

3. *Vračara Klara. Pučka pripovijest. Napisao Ivan Lepušić.*

4. *Štítite životinje. Opomene mladeži. Po njemačkom priredili L. Strzalkowski i Ad. Hofman.*

Kakor se vsako leto trudi odbor, da poda udom družbe kolikor mogoče dobre knjige, tako je tudi letos storil. Danica je prav izborno sestavljen koledar, a tudi povest „Vračara Klara“ je prav za ljudstvo primerna in poučljiva. Žal da se družba nikakor ne more razširiti med hrvaški narod kakor bi mogla in morala. Čeprav je sedaj udnina na leto za kmete, obrtnike in dijake le 50 kr., ni število udov čez 16.000.

V. Bučar.

Bog i Hrvatska ili ozbiljne misli za vjeru i domovinu. *Hrvatskom narodu poklanja Ivan Nepomuk Jemeršić, župnik grubišnopoljski. Zagreb 1896. Nakladom Piščevom. Tisak Antona Scholza v Zagrebu. 8° str. 289. Cena 1 gld. 20 nov. —*

V tej knjigi obdeluje znani pisatelj geslo narodno: „Sve za vjeru i domovinu — za Boga i Hrvatsku!“ ali, kakor tudi peva:

Širi ljubav k vječnom Bogu,
Koji sudbom svieta ravna;
Da nam narod bude sretan
Hrvatska nam bude slavna.
Nek nas složi ljubav bratska,
Živila Hrvatska!

Na dolgo in široko razpravlja dosegljivo bodočnost hrvaškega naroda; govoreč o Bogu in sodbi njegovi posameznih narodov pravi, da je Bogu vsak narod mil in drag, da on odločuje usode narodov ter je vsakemu narodu posebej določil domovino, kjer naj živi, podarivši mu dar jezika, do katerega ima vsi pravico, in nihče nima pravice mu ga jemati s silo. Vse to dokazuje z vzgledi iz svetovne zgodovine. Vera, pobožnost in narodnost so v vsakem narodu tesno združene, tako tudi v hrvaškem. Opisuje nevero in njene vzroke, sijaj narodne prosvete, izobrazbo in umetnost posameznih narodov, in to obrača na Hrvaško. Vsi sloji so dolžni delovati za blaginjo domovine, po geslu: „vsi za jednega in jeden za vse“; v slogi je moč narodova. Hudo udriha po odpadnikih, kateri se sramujejo očitno spoznavati svoj narod in materni jezik. Naposled tolaži nesrečne narode — tudi hrvaški — z boljšo prihodnjostjo.

O. H. Š.

Razne stvari.

„Kristus“. Leonova družba na Dunaju si je pridobila veliko zaslugo in trajno hvaležnost vseh prijateljev glasbe, da je v dan 18. grudna m. l. priredila prvo popolno proizvodbo veličastnega Lisztovega oratorija „Kristus“ na Dunaju. Slavni glasbenik Fran Liszt (roj. 1811, umrl 1886), je dovršil to veliko svoje delo l. 1866. in v prvič se je proizvajalo v celoti v dan 21. vel. travna l. 1873. v Weimaru pod njegovim osebnim vodstvom. Na Dunaju se je le prvi del izvajal l. 1871. v filharmoničnem koncertu. Zanimanje je bilo torej — umevno — veliko, in obširna dvorana napolnjena do zadnjega kotička. Časopisi so prinesli večinoma že popreje vsebino oratorija in oceno glasbe, tako da je ta bila slušalcem v bistvu znana ter se je vse zanimanje obračalo na delo samo.

Lisztov „Kristus“ ni delo v običnem okvirju oratorija, marveč je nekak cikel krasnih orkestralnih in mogočnih pevskih točk, katere veže le ista ideja. Vse delo razpada na tri dele: v božični oratorij, po razglašenju, ter v trpljenje in vstajenje Kristusovo. — Prvi del podaje instrumentalen uvod, — oznanjenje angelovo (kjer se pričetekom vrsti sopran-solo z zborom, in naposled združi v mogočni „Gloria in excelsis“) — staro cerkveno pesem: „Stabat mater speciosa“ (zbor z orglami) in dve orkestralni točki: Pastirji pri jaslih in Popotnica treh kraljev. — Drugi del podaje blaženstva

(melodična deklamacija baritona, kateremu ponavlja in odgovarja šesteroglasni zbor), oče naš (zbor z orglami), ustanovitev cerkve („Tu es Petrus“ in „Simon Joannis, diliges me?“ veličastno in milo, v izborni karakteristiki), krasno orkestralno točko: vihar na jezeru, — in slednjič veličastni vhod Kristusov v Jeruzalem z ogromnim „Hosana“ in „Benedictus“.

Tretji del slika Kristusa na Oljski gori (bariton-solo in orkester) z neizrekljivo milobo, — podaje pesem „Stabat mater dolorosa“ (za solo, zbor, orkester in orgle) — velikonočno pesem: „O filii et filiae“ (nežni zbor), ki preide v mogočni „Resurrexit“ in „Alleluia“ (zbor, orkester, orgle).

Ves oratorij je imel izreden uspeh, vse točke so se sprejele z najživahnejšim odobravanjem. Pa se tudi ni mogoče dovolj načuditi silnemu geniju Lisztovemu, ki je združil v toliko mojsterski obliki v cerkvenem duhu tako zakladnico pevskih in orkestralnih točk, dovršenih v obliki, in kljubu temu umljivih tudi lajiku, v srce segajočih in duh razvneajočih. — Težavno nalogo je dovršil dirigent prof. Loewe izborni, solisti (baritonist gospod Tullinger iz Strassburga, in sopranistinja, Dunajčanom dobro znana gdč. Chotekova), zbor in orkester — vsi so izborni pogodili svoje težavne naloge.

Oratorij je trajal, z malimi, po odobravanju provzročeni presledki, tri in pol ure; vsekako